

УДК 338.439.223

В. Д. Гоцуляк,
асистент кафедри фінансового аналізу і контролю,
Київський національний торговельно-економічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АУДИТОРСЬКОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ЛІСОКОРИСТУВАННЯ

Обґрунтовано необхідність застосування системи обліково-аудиторського забезпечення, визначено її основні переваги. Розроблено модель обліково-аудиторського забезпечення, придатну для застосування підприємствами галузі лісового господарства.

The necessity of application the system of accounting and auditing provision was appraised, defined its main advantages. The model of accounting and auditing provision suitable for application to the forestry sector enterprises was developed.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, лісові біологічні активи, обліково-аудиторське забезпечення, раціональне лісокористування, внутрішній економіко-екологічний аудит.

Key words: information provision, forest biological assets, accounting and audit provision, the rational management of forests, internal economic and ecologic audit.

ВСТУП

"Хто володіє інформацією, той володіє світом", — сказав колись Уїнстон Черчилль. Дійсно, інформаційне забезпечення економічних явищ і процесів на сьогодні — це передумова вироблення результативної управлінської стратегії, що є основою підвищення ефективності усіх без винятку видів господарської діяльності. В умовах зростання вимог до економічної інформації важливим є виділення і чітка диференціація окремих складових інформаційного середовища. Для лісового господарства дане питання актуалізується у зв'язку із особливостями ведення лісокористування, у першу чергу, довготривалістю виробничого циклу, що ускладнює об'єктивне відображення господарських операцій в частині формування і використання лісових активів.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета статті — сформулювати теоретичні підходи до системи обліково-аудиторського забезпечення раціонального лісокористування з на-

ступною її практичною апробацією на підприємствах Державного агентства лісових ресурсів України. Запропоновані нами теоретичні підходи до формування системи обліково-аудиторського забезпечення дозволять підвищити ефективність лісокористування за рахунок використання сукупності інституційних механізмів економіко-екологічної оцінки, відображення та контролю за використанням лісових біологічних активів з врахуванням динамічної збалансованості екологічних, економічних, соціальних взаємовідносин між навколишнім середовищем і суспільством.

Аналіз змісту літературних джерел показав, що питанням інформаційного забезпечення господарських операцій присвячена ціла низка публікацій, серед яких особливо варто виділити праці Болюха М.А., Бурчевського В.З., Горбатюка М.І. Пархоменка О.В., Савчука В.К., Пономаренко Т.І., Гедзя М.Е. Разом з тим, проблема обліково-аудиторського забезпечення раціонального лісокористування опрацьована, на нашу думку, недостатньо, а тому вимагає ґрунтовнішої оцінки.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Поняття "інформаційного забезпечення" виникло у зв'язку з розвитком автоматизованих систем управління. Це динамічна система одержання, оцінки, зберігання та переробки даних, створена з метою вироблення управлінських рішень [1].

Аналітичну складову в інформаційному забезпеченні виділяє Пархоменко О.В. Ним сформульовано поняття "інформаційно-аналітичного забезпечення", що відповідає розумінню процесу створення умов і підтримки відповідних організаційно-функціональних характеристик системи управління. Автор довів, що інформаційно-аналітичне забезпечення — це поєднання всієї використовуваної інформації, специфічних засобів і методів її аналітичної обробки, а також діяльності фахівців з її ефективного удосконалення та використання [2].

Оскільки, основою для прийняття рішень з організації, планування й регулювання господарської діяльності підприємства є обліково-аналітична інформація, тому у своїх дослідженнях Савчук В. К. та Пономаренко Т.І. акцент ставлять на визначення системи обліково-аналітичного забезпечення управління розвитком лісового господарства через формування комплексно-розгорнутого інформаційного середовища, використання якого підвищує ефективність управління наявністю, використанням і відтворенням лісових біологічних активів як головної передумови нарощування соціально-економічного потенціалу галузі та досягнення екологічної рівноваги в природі. За ними, реалізація обліково-аналітичного середовища здійснюється при використанні системи аналітичних індикаторів [3].

Стосовно аудиту, то його роль у підготовці обліково-аналітичного забезпечення системи управління та вплив на якість обліково-аналітичної інформації за умов економічної кризи дослідив Гедз М. Е. Ним виявлені та охарактеризовані відмінності і спільні ознаки між поняттями "обліково-аналітичне забезпечення" та "еккаунтинг". Гедз М. Е. вважає, що аудит в обліково-аналітичному забезпеченні є важливим елементом забезпечення якості обліково-аналітичної інформації, що, в свою чергу, знижує ризики у прийнятті управлінських рішень [4].

На нашу думку, внесок аудиту у підвищення достовірності обліково-аналітичної інформації є настільки вагомим, що доречно виділити окреме поняття "обліково-аудиторського забезпечення" управління економічними про-

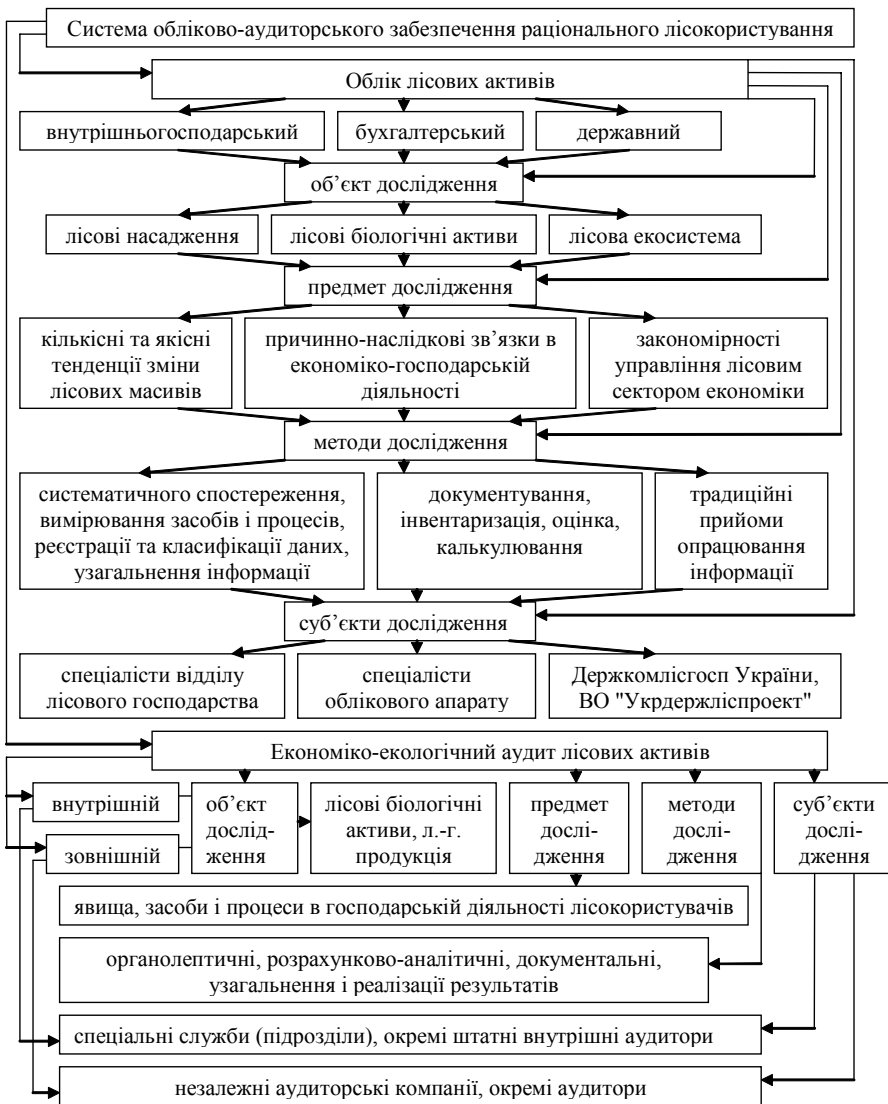
цесами та явищами. Ми вважаємо, що дане визначення є ширшим за своєю суттю, оскільки охоплює спектр питань, які стосуються поточного контролю за формуванням та оцінку облікової інформації. Таким чином, підсумовуючи усе вищенаведене, вважаємо за доцільне визначити обліково-аудиторське забезпечення як систему інструментів по збору, оцінці, опрацюванню, узагальненню та достовірному відображенню обліково-аналітичної інформації для потреб управління.

Сучасні реалії господарювання в лісовому секторі економіки України вказують на відсутність чіткої стратегії обліково-аудиторського забезпечення раціонального лісокористування. Облік продукції лісового господарства не забезпечує реалізації контрольно-управлінської функції, крім того, неузгодженість окремих його аспектів з міжнародними стандартами призводять до очевидних фінансових зловживань в галузі. У зв'язку із підвищенням вимог до оперативного управлінського контролю за активами підприємства, важливим є розширення інформаційної бази, яка підсилить дієвість та об'єктивність тактичних планів. У цьому відношенні система обліково-аудиторського забезпечення раціонального лісокористування покликана оптимізувати й підвищити ефективність прийняття рішень по управлінню сталим лісокористуванням. Вона дозволяє:

- 1) сформувати повну і достовірну інформацію про господарську діяльність лісокористувачів та їх майновий стан;
- 2) попередити негативні результати та зменшити ризики господарювання і виявити внутрішні резерви забезпечення фінансової стійкості підприємства;
- 3) контролювати наявність, рух майна, управляти раціональним і цільовим використанням матеріальних, трудових та фінансових ресурсів;
- 4) скласти науково обгрунтовану систему показників, що характеризують результати діяльності підприємства, його окремих підрозділів і служб;
- 5) дотримуватися державної дисципліни і законності при вирішенні господарських питань.

Враховуючи специфічні особливості ведення лісового господарства, система обліково-аудиторського забезпечення також сприяє:

- 1) достовірній оцінці груп насаджень за віковим та породним складом, для подальшого відображення їх у складі необоротних активів лісокористувачів;

Рис. 1. Система обліково-аудиторського забезпечення раціонального лісокористування

тегорії класичного наукового процесу, тому її основними елементами є об'єкт, предмет, методи та суб'єкти дослідження у контексті взаємозв'язку двох компонент — обліку (за видами) і економіко-екологічного аудиту (за видами) лісових ресурсів (рис. 1).

Як видно із схеми, разом з обліком лісових ресурсів, передбачено одночасне використання основних інструментів аудиторського контролю лісових активів. Враховуючи виняткове значення лісових екосистем у середовищевірних процесах, аудит лісу потрібно проводити, керуючись не традиційним економічним критерієм ефективності, а критерієм економіко-екологічної та соціальної ефективності лісгосподарської діяльності. Саме тому ми пропонуємо ввести у науковий обіг поняття економіко-екологічного аудиту. Відмітною ознакою економіко-екологічного аудиту лісового сектора є встановлення екологічної обґрунтованості та правомірності здійснення лісозаготівельних і лісовідновних робіт.

Особливості лісового господарства України актуалізують проблему проведення на підприємствах галузі саме внутрішнього економіко-екологічного аудиту, що пов'язано, перш за все, із необхідністю достовірної оцінки всіх видів лісових ресурсів. Оскільки лісові насадження окрім ресурсного навантаження, виконують ще й середовищевірні функції, тому важливим є перевірка екологічної обґрунтованості прийнятих рішень по управлінню формуванням, використанню та відтворенню лісових активів. На нашу думку, внутрішній економіко-екологічний аудит — це складова системи внутрішнього контролю, що являє собою незалежну, комплексну, документовану оцінку діяльності лісокористувачів на предмет дотримання ними вимог чинного економічного та екологічного права з метою надання практичних рекомендацій з підвищення ефективності управлінських рішень по запобіганню

2) регулюванню витрат, понесених підприємством протягом обороту рубань з наступним включенням їх у вартість готової продукції для розрахунку об'єктивної собівартості продукції;

3) уникненню неправомірних втрат деревини в ланцюзі "франко-лісосіка — франко-верхній склад — франко-нижній склад — споживач";

4) контролю обсягів лісонасаджень, відведених під санітарні суцільні і вибіркові рубання;

5) оперативному відображенню всіх якісно-кількісних змін, що відбулися в складі лісових активів внаслідок реалізації процесів господарської діяльності лісокористувачів.

При розробці системи обліково-аудиторського забезпечення раціонального лісокористування за основу нами взято фундаментальні ка-

ризиків допущення помилок, шахрайства, марнотратства, тощо.

Запропонована нами система обліково-аудиторського забезпечення тісно корелює із загальною концепцією сталого лісокористування, оскільки, серед іншого, забезпечує реалізацію низки завдань, серед яких ми виділили постійний моніторинг екологічного стану лісів, поглиблення лісової сертифікації для запобігання порушення еколого-економічних та соціальних норм раціонального лісокористування, запровадження достовірного бухгалтерського обліку лісових ресурсів (в частині деревних насаджень, мисливських ресурсів — біологічних активів лісового господарства), проведення внутрішнього і зовнішнього економіко-екологічного аудиту продукції лісового господарства, організацію електронного обліку деревини, починаючи від відведення лісосік до приймання готової продукції.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумок вищесказаному, необхідно зауважити, що практичне застосування системи обліково-аудиторського забезпечення раціонального лісокористування значно підвищить ефективність управління лісовими активами як на місцевому, так і на державному рівнях та сприятиме оптимізації стратегічних планів ведення лісового госпо-

дарства підприємствами галузі. Це окреслює спектр нових аспектів дослідження, пріоритетними серед яких є знаходження можливостей з підвищення достовірності обліково-аналітичної інформації та поглиблення автоматизації документування виробничих процесів.

Література:

1. Економічний аналіз: навч. посібник / Болюх М.А., Бурчевський В.З., Горбаток М.І. [та ін.]; за ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. — Вид. 2-ге, перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2003. — 556 с.
2. Пархоменко О. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу прийняття рішень в системі науково-технічної інформації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.02.02 "Економіка та управління науково-технічним прогресом" / Пархоменко О.В.; Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України. — К., 2006. — 23 с.
3. Пономаренко, Т.І. Управління відтворенням лісових біологічних активів: обліково-аналітичне забезпечення / Т.І. Пономаренко, В.К. Савчук — К.: НУБіП України, 2010. — 217 с.
4. Електронний ресурс. — Режим доступу: [http://khibs.edu.ua/2\(9\)2010/R2/20.PDF](http://khibs.edu.ua/2(9)2010/R2/20.PDF)
Стаття надійшла до редакції 30.01.2012. р.

ДО УВАГИ АВТОРІВ!

ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛУ:

- відомості про автора (авторів): ім'я, по батькові, прізвище, вчене звання, вчений ступінь, посада і місце роботи, службова і домашня адреси (з поштовим індексом), контактний телефон;
- УДК;
- назва статті мовою оригіналу та англійською мовою;
- коротка анотація (2—4 речення) мовою оригіналу та англійською мовою;
- ключові слова;
- текст статті повинен мати такі необхідні елементи: вступ (формулюється наукова проблема, ступінь її вивченості, актуальність тієї частини проблеми, якій присвячена стаття), постановка задачі (формулюються мета і методи дослідження), результати (викладається система доведень запропонованої гіпотези, обґрунтовуються наукові результати), висновки (вказується наукова новизна, теоретична і практична значущість результатів дослідження, перспективи подальших розробок з цієї теми). Розділи повинні бути виділені;
- обов'язковий список використаних джерел у кінці статті;
- обсяг статті — 12—25 тис. знаків (як виняток, не більше 40 тис. знаків);
- шрифти найпоширенішого типу, текстовий шрифт та шрифт формул повинні бути різними;
- ілюстративний матеріал повинен бути поданий чітко і якісно у **чорно-білому** вигляді. Посилання на ілюстрації в тексті статті обов'язкові. До графіків та діаграм мають бути подані таблиці, на основі яких вони збудовані;
- разом із друкованою статтею треба подати її електронний варіант на CD носії або електронною поштою. Файл статті повинен бути збережений у форматі DOC для MS Word. Схеми, рисунки та фотографії слід записувати окремими графічними файлами форматів TIF, BMP, JPG, в імені яких зазначається номер ілюстрації у статті, наприклад pict 4.tif.

Редакція залишає за собою право на незначне редагування і скорочення, а також літературне виправлення статті (зі збереженням головних висновків та стилю автора). Надані матеріали не повертаються.

Адреса редакції: 04112, м. Київ, вул. Дорогожицька, 18, к. 29
для листування: 04112, м. Київ, а/с 61; economy_2008@ukr.net
Тел.: (044) 458-10-73, 223-26-28, 537-14-33